

לשיטות הראשונים בדין עוסק במצוה

בגדרי עוסק במצווה

א. בסוכה כה ע"א במשנה, שנינו: שלוחי מצוה פטורים מן הסוכה. ופירש רש"י: הולכי מצוה, כגון ללמוד תורה, להקביל פני רבו ולפדות שבויים. ביארה הגמרא שם, שהפטור מבוסס על הדין של עוסק במצוה פטור מן המצוה, שהוא דין כללי בכל התורה כולה, ומובא שם המקור לזה: "תניא: בשבתך, פרט לעוסק במצוה. בלכתך, פרט לחתן — מכאן אמרו הכונס את הבתולה פטור (מק"ש) ואת האלמנה חייב". והסבירה הגמרא שההבדל בין כונס את הבתולה שפטור לכונס את האלמנה שחייב, ד'האי טריד והאי לא טריד'. ומבואר שם שדוקא טירדה דמצוה פוטרת, ולא טירדה דרשות (כגון טבעה ספינתו). וביארו רש"י ותוס' שנצרכים שני לימודים ('בשבתך', 'בלכתך') מפני תוספת החידוש בדין חתן: דהו"א דדוקא טורח ועושה מלאכת מצוה או מהלך למצוה נפטר משאר מצוות, "אבל חתן שהוא יושב ובטל ואינו עוסק, אלא טרוד במחשבת בעילה, לא פטר הכתוב. קמ"ל מקרא יתירה דאף חתן פטור מק"ש. וכעין זה, "מי שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש" (משנה ריש פ"ג דברכות). ופירש"י שם: "לפי שהוא טרוד במחשבת קבורתו, והוא דומיא דחתן דפטור משום טירדא דמצוה".

ב. רש"י במשנה פירש שהולכי מצוה פטורים מן הסוכה "אפילו בשעת חנייתן". חידש רש"י שלא רק בשעת העשייה הוא פטור, אלא גם בשעת המנוחה, אף על פי שאין מניעה לקיים את המצוה הנוספת. תוס' הביאו ראיה לרש"י מסוגיא ערוכה לקמן (דף כ"ו), בה נאמר שהולכי רשות פטורים מסוכה ביום ולא בלילה (כיון שאינם הולכים בלילה), אבל הולכי מצוה פטורים בין ביום בין בלילה. עוד מסופר שם על רב חסדא ורב"ה שישנו בשבת דרריגלא, בחג הסוכות, על שפת הנהר (מחוץ לסוכה) ואמרו שלוחי מצוה אנו (ופירש רש"י, שבאו לשמוע את הדרשה). אף דלכאורה, יכלו לישון בסוכה, מבלי שזה יפגע במצוה, בשמיעת הדרשה.

אך תוס' הקשו על רש"י: אם דין עוסק במצוה הוא גם ככה"ג ופוטור אותו ממצוות גם כאשר עיסוקו במצוה אינו מונע ממנו לקיים מצוות נוספות, כי אז הלוּבש ציצית או תפילין יהא פטור מכל המצוות. והוסיף לשאול האור זרוע, דישראל מהול יהיה פטור בכל עת מכל התורה כולה (מוכח מדבריו

שישראל מהול מקיים מצוה בכל רגע, ואכמ"ל). לכן הסיקו בתוס' שהפטור קיים רק כאשר אינו יכול לקיים את שתי המצוות כאחד, ואף ר"ח ורבר"ה — אלו היו מקיימים מצות סוכה — היו מתבטלים ממצוות. יוצא איפוא לפי תוס', ששלוחי מצוה שאינם עוסקים בגוף המצוה, כגון בשעת חנייתן, חייבים בשאר מצוות, (וה"ה שומר אבידה (לרב יוסף) אינו פטור מצדקה אלא אך ורק כאשר הוא מטפל בגוף האבידה).

ג. אולם על דעת התוס' קשה, וכן הקשה האור זרוע סי' רצט, מה החידוש בזה שעוסק במצוה פטור ממצוות אחרות, אם הפטור קיים רק כאשר אינו יכול לקיים את שתייהן. פשיטא, שאם אין ביכלתו לקיים את שתייהן, ועל כרחך יקיים רק אחת מהן, והיינו זאת שבה הוא עוסק! וכי תימא דהחידוש הוא, שאין לו לעזוב מצוה קלה כדי לקיים חמורה ממנה, גם כגון זה אינו בגדר הו"א, דמי יודע מתן שכון של מצוות. (אולם עיין רש"י כ"ה ע"ב ד"ה שחל שביעי שלהם, "אלמא מצוה קלה הבאה לידך אינך צריך לדחותה מפני חמורה עתידה לבוא", (צ"ע). לכן הכריע האור זרוע כשיטת רש"י והסיק שעיקר החידוש של עוסק במצוה הוא בזה גופא שמי שעוסק במצוה פטור ממצוות נוספות גם כאשר בידו לקיים שתייהן בנקל, והוסיף שהוא גזירת מלך. (אולם גם האור זרוע וכן הר"ן מסכימים שהלובש ציצית וכיו"ב אינו נפטר מכל המצוות, דעוסק במצוה הוא דפטור, ולא המקיים מצוה, ואכ"מ).

ד. אבל כאשר נעייין ברש"י לקמן דף כ"ד ע"א (ד"ה הולכים), נראה שרש"י ביאר באופן אחר מדוע שלוחי מצוה פטורים אפי' בשעת חנייתן. וה"ל: "משום דטרודים ודואגים במחשבת המצוה ובתיקוניה". משמע שהוא מחמת טירדא, כעין חתן שטירדתו במחשבת הבעילה פוטרת אותו מק"ש. ופירש רש"י שחתן פטור מק"ש, אף שאינו עוסק במצוה גופא, משום "טירדא דנפשיה ואינו יכול לעסוק בשניים כאחד". מוכח דגם רש"י סובר שיסוד הפטור של עוסק במצוה הוא מחמת שאינו יכול לקיים שניהם כאחד, וחוזרת לכאורה קושית האור זרוע לדוכתא, דא"כ מהו החידוש בעוסק במצוה. אמנם רש"י בעצמו באר מהות החידוש שבחתן — וה"ה בשלוחי מצוה הטרודים בשעת חנייתן במחשבת המצוה — "ואשמעינן קרא דלא מיחייב להסיר דעתו ממחשבת מצוה כשביל זו הבאה עליו" (רש"י כ"ה ע"א). דהיינו שאלולא גזה"כ שנתחדשה כאן, בחתן וכן שלוחי מצוה בשעת חנייתן, היו נדרשים להסיר כל מחשבת טירדה מלבם, וכזה היתה נפתחת בפניהם האפשרות לקיים מצוות נוספות. ולזאת באה התורה ומלמדת שיש להתחשב במצבו הרוחני־נפשי של העוסק במצוה, ולא חייבה אותו להסיר את מחשבת המצוה שעליו, וממילא, כל עוד מחשבתו מטירדתו הוא בגדר אינו יכול לקיים שניהם. ואפשר לומר גם שאין זו רק התחשבות גרידא במצבו הרוחני אלא זה נובע מהצורך לקיום המהודר של המצוה בה הוא עוסק, וכעין זה רמז ברש"י "אלא יעסוק בראשונה ויתן לבו להיות בקי בדבר". בסיומו, החידוש הוא שאין התורה דורשת ממנו לפנות את מחשבתו על־מנת שיוכל לקיים את שתי המצוות, אלא מתירה לו להיטרד במחשבתו

ולהיבטל על-ידי כך מהמצוות הנוספות. לפי"ז סרה השגת התוס' על רש"י ממניח תפילין או ציצית, שכן אף רש"י מודה שהפטור של עוסק במצוה הוא דוקא כאשר אינו יכול לקיים את שניהם, אלא שהתורה הרחיבה את ההגדרה של "אינו יכול לקיים את שניהם" גם למצב שבו מניעה היא נפשית ולא רק מציאותית, ולכן שלוחי מצוה פטורים בשעת חנייתן, אבל המניח תפילין או ציצית שאין לו שום מניעה ע"כ אינו בכלל פטור זה.

ה. אמנם בזה ביארנו את הצורך בדרשה "בלכתך בדרך — פרט לחתן" שפטור מק"ש. אולם טרם נתיישרה קושית האור זרוע על הדרשה הראשונה "בשבתך בביתך — פרט לעוסק במצוה". דרשה זו מלמדת לפטור את העוסק ממש במצוה גופא, וכי מה החידוש בדבר?

ואין לומר שהחידוש הוא שלא רק העוסק במצוה פטור, אלא גם ההולך לעשותה, שלא עוסק בגוף המצוה. חד, דאין זה משמעות לשון הגמרא "פרט לעוסק במצוה", ותו, דיש מהראשונים (הריטב"א ועוד) שכתבו שדין שלוחי מצוה נלמד מהפטוק "בלכתך", ולא מהפטוק "בשבתך".

ונראה שהחידוש הוא שגם העוסק במצוה שאינה עוברת אינו חייב להפסיק ממצוותו כדי לקיים מצוה עוברת. (ולכן הדוגמאות למצוות שפטורים מהן, המובאות בסוגיות של עוסק במצוה, הן כולן מצוות עשה שהזמן גרמא או מצוות עוברות: ק"ש, סוכה, קרבן פסח, צדקה כשהעני לפניו וכו'). ובזה אכן היתה הו"א, לדרוש מהעוסק במצוה שאינה עוברת להפסיק ולדחות את המשך עיסוקו במצוה זו שעוסק בה, כדי לא להפסיד את המצוה העוברת, ואח"כ יחזור למצוה הראשונה. ובהמשך דברינו יסוד זה יתברר יותר.

ו. ויש לדון בשני הדינים הנלמדים מהכתוב — דין עוסק במצוה ודין טירדה של מצוה — אם הם דינים נפרדים או שמא הם דין אחד הוא. כלומר: האם יש דין מיוחד של עוסק במצוה שנפטר ממצוות, שעצם המצוה פוטרת, ודין נוסף של טירדה. כשם שעצם המצוה פוטרת כך טירדת המצוה פוטרת אף שאינו עוסק במצוה. או שמא כל זה דין אחד הוא — דין העוסק במצוה. דקמ"ל שגם הטרוד במצוה תורת עוסק במצוה עליו. שכל שהוא טרוד במצוה, קרוי גם הוא עוסק בה, ועצם המצוה פוטרת.

או שמא נאמר שגם פטור העוסק במצוה אין זה מחמת עיסוקו במצוה, אלא מחמת הטירדה שיש לו בעת עיסוקו במצוה.

והנה בגמרא מובא כנ"ל שהכונס את הבתולה — פטור, ואת האלמנה — חייב בגלל שאין לו טירדה. ונחלקו הראשונים, האם הכונס את האלמנה חייב בק"ש רק לפני שכנס, מפני שהוא אינו טרוד, אבל בעת שכונס או הולך לכונס פטור אף הוא ממצוות כדין כל עוסק במצוה גופא או דילמא אף כה"ג חייב.

הרשב"א למס' ברכות (י"א, ע"א) מביא את דעת רב האי גאון שכתב שאינו נפטר מדין עוסק אא"כ יש כאן גם טירדה וגם מצוה: "וכלל למדנו: היכא דטרוד טירדא ומצוה פטור, כגון כונס את הבתולה וכיוצא בו. אבל העוסק

במצוה ולא טרוד כגון כונס את האלמנה או דטרוד ולא במצוה כגון שטבעה ספינתו וכגון אבל, חייב". וכעין זה סוכר הר"ח (הובא באור זרוע הל' ק"ש, ה"א ס' פ"ג). הרמב"ם, שדרכו להימשך אחרי הגאונים, אף הוא כתב: "הנושא את הבעולה אע"פ שעוסק במצוה חייב, הואיל ואין לו דבר שמבלבל דעתו, וכן כל כיוצא בזה" (הל' ק' פ"ד הל' ב'). ורבנו מנחם בספר המנוחה על הל' ק"ש לרמב"ם העתיק את לשונו של רב האי גאון, דבעינן תרתי: טרוד ועוסק במצוה. וכן בספר הבתים, שערי ק"ש, שער שיש (סעיף ג'): "הנושא את הבעולה אע"פ שהוא עוסק במצוה חייב לקרות, הואיל ואין דבר שמשבש את דעתו". למדנו שלדעת רב האי, הרמב"ם ודעימיה, אם עוסק במצוה ואינו טרוד בה חייב להפסיק על-מנת לקיים מצוה עוברת. אבל אם הוא טרוד, דהיינו שקוע במצותו, אינו חייב להפסיק. מכאן שעצם מעשה המצוה אינו פוטר אלא הטרודה של המצוה פוטרת. (אגב, הרמב"ם הבליע בדבריו גם הגדרה למושג טרודה: "אין דעתו פנוייה" (הל' א), "דבר המבלבל דעתו וכן כל כיוצא בזה" (הל' ב)).

וכן כתב רבנו אברהם מן ההר בפירושו על מס' סוכה, בדעת הרמב"ם: "העוסק במצוה ואין בה טרודא, שיכול לעשות את זו עתה ואח"כ יחזור למצוה האחרת, חייב". ועוד כתב: "ואשתכח השתא לפום דברינא שהמתעסק במצוה והגיע זמן מצוה אחרת, שמצותה עוברת, כגון ק"ש ותפילה, אם אינו טרוד במצוה שבידו שקדמה לזו, פוסק ומקיים זו שמצותה עוברת דהא לית בה טרודא". ויש לדייק כן גם מדברי רש"י ברכות (יא:): "ירשינן מביתן וממעטינן מינה עוסק במלאכת מצוה דאיכא טרודא (אבל חתן, טרודא דמחשבה בעלמא הוא)". אבל יש ראשונים החולקים וסוברים שגם הכונס אלמנה, בעת שהולך לכונסה ממש, פטור. כן נראה מדברי הרשב"א בסוכה (יא), שכתב שההולך לכונס את האלמנה פטור מק"ש כיון דהליכתו חשיבא עוסק במצוה (ובהמשך דבריו כתב "אבל ראיתי בפירוש רב האי וכו'"). וכן כתב בשיטה למס' ברכות (המיוחסת לרבי בצלאל אשכנזי. ו"א שמחברה הוא הריטב"א) שכתב שההולך לכונס את האלמנה פטור. "דכל דאזיל לדבר מצוה היינו עוסק במצוה ומבשבתך נפקא". וכן כתב המאירי (לדף טז ע"ב) שהכונס את הבתולה פטור והאלמנה חייב, הוא כגון שכנס כבר, דאי בשעת כניסה אף הכונס את האלמנה פטור מפני שכל העוסק במצוה פטור. וסיים המאירי: וגאונים עולם פירשוה בדרכים אחרים, שיצא לך מהם שהכונס את האלמנה אף בשעת מצוה, כגון שבא לכנוס או הולך לכנוס, כיון דמצוה שאין בה טרודא היא חייב, ואין הדברים נראים כלל".

יוצא, איפוא, אליבא דהני ראשונים (רשב"א, שיטה, מאירי) שגוף המצוה פטור, ולא הטרודא שבעשייתה.

עכשיו עלה בידינו בכירור מהו החידוש שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכי עלה על הדעת שהמצוה שהוא עוסק בה נחותה מן המצוה האחרת? כי אכן: החידוש הוא שאינו חייב לעזוב את מצותו שהוא עוסק בה, אפילו על-מנת לקיים מצוה עוברת אליבא דהרשב"א ודעימיה, החידוש כפול ומכופל: שלעולם אינו עוזב את מצותו שבה הוא עוסק, אפילו כאשר אינו טרוד בה כלל.

ואליבא דהרמב"ם ודעימיה, החידוש מצטמצם לאותם מקרים בהם הוא טרוד דייקא, בעיסוקו במצוה. אולם, כאשר הוא אינו טרוד בה, עליו לעזוב אותה כדי לקיים מצוה עוברת.

ז. בדרך אחרת מתרץ הריטב"א בחדושו לסוכה, את קושית האור זרוע שהבאנו לעיל, שאם העוסק במצוה פטור ממצוות אחרות רק כאשר אינו יכול לקיים שניהם, הרי פשיטא ואין כל חידוש בדבר כי "למה יניח מצוה זו מפני מצוה אחרת". ותירץ: וי"ל דהא קמ"ל, דאפילו בעי להניח המצוה הזו לעשות מצוה אחרת גדולה הימנה אין הרשות בידו דכיון דפטור מן האחרת הרי היא אצלו עכשיו כדבר של רשות, ואסור להניח מצותו מפני דבר שהוא של רשות". למדנו מהריטב"א שדין עוסק במצוה אינו בא לקבוע פטור מלקיים מצוות נוספות, וזה מוכן מאליו, אלא שיש חיוב להמשיך לעסוק במצוה בה הוא עוסק.

ויש לעיין, האם גם הרמב"ם סובר יסוד זה, דלפי מה שעלה בידינו שלהרמב"ם החידוש הוא שהטירה של המצוה פוטרת אותו משאר מצוות, ניתן לומר שאם הוא עוסק במצוה אחת שאינה עוברת ורוצה לקיים אחרות (שהן עוברות), משיפטיק מלעסוק במצוה זו שבידו תפסק גם הטירה ולפיכך מותר לו, להפסיק המצוה עוסק בה אבל יוכל לקיימה גם אח"כ ויתעסק במצוה העוברת באופן שאליבא דהרמב"ם ודעימיה דברי הריטב"א אינם מוסכמים. וצ"ע.

בגדרי עוסק בתלמוד-תורה

ח. אחרי שזכינו לברר את שיטת הרמב"ם בדין עוסק במצוה נוכל ליישב כמה קשיים שנתעוררו בשיטתו בענין עוסק בתלמוד תורה.

ידועה ההלכה שהלומד תורה חייב להפסיק את לימודו לק"ש ולתפילה (שבת י"א, וכן נפסק ברמב"ם), וכן בגמרא מו"ק (ט' ע"ב) שהלומד תורה מפסיק את לימודו למצוה שאינה יכולה להעשות ע"י אחרים. מכאן מסיק המאירי: "אע"פ שאמרו העוסק במצוה פטור מן המצוה, אין תלמוד תורה בכלל זה", והיינו, שמי שעוסק בתורה ואירעה לו מצוה שאינה יכולה להיעשות ע"י אחרים או מצוה שבגופו (כגון לולב) — "המצוה קודמת, ומבטל תלמודו כדי לקיימה, ואינו מפקיע חיובה מעליו בקיום מצות תלמוד תורה, אפי" מצוה קלה. ואע"פ שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, לא נאמר כן בת"ת, הואיל ועיקרה לידיעת קיום שאר מצוות, מבטלין אותה בשביל כל מצוה שא"א לקיימה ע"י אחרים". פירוש, כיון שעיקרה של ת"ת לידיעת קיום מצוות, כמ"ש: "הלמד שלא ע"מ לעשות נוח לו שלא נברא" (ירושלמי, ברכות), אין מן הראוי שהיא תהווה סיבה לביטול שאר מצוות. והאריך בזה הברכי יוסף על שו"ע או"ח (וכן הנצי"ב בשו"ת משיב דבר ח"ב נג).

ט. אולם קשה טובא על היסוד הנ"ל שבמשנתנו פירש רש"י ששלוחי מצוה הפטורים מן הסוכה "כגון ללמוד תורה". ואם לימוד תורה גופא אינו פוטר, הרי ק"ו שההליכה ללימוד תורה אינה פוטרת. וכן פרש"י במעשה של רב חסדא, שהלך לשמוע דרשה. וזה לכאורה תמוה.

האור שמח ה' ת"ת (פ"א ה' ב) הקשה כן ותירץ דשימוש ת"ת
עדיף מלימוד תורה, וחל עליו הכלל של העוסק במצוה פטור משאר מצוות.
והוסיף וההולך לשמוע דרשה, הולך ע"מ לשמוע טעמי המשנה וסברתן, ונחשב לו
כשימוש ת"ת. והוא חידוש גדול.

אולם כבר עמד ע"ז ר"ת בספר הישר (שו"ת סי' צט) שהקשה על רש"י
מדוע ההולך לשמוע דרשה אינו מפסיק למצוה אחרת, הרי נפסק שמפסיקים ת"ת
לק"ש. לכן דחה ר"ת את פירוש רש"י ופירש שר"ת ורבר"ה לא הלכו לשמוע דרשה
אלא להשמיע דרשה בהל' החג: "לדרוש דרשות לרבים להפריש עמי הארץ
מכל דבר איסור ולדרוש בהל' החג". וכה"ג דחה שאר מצוות.

לפי הנ"ל, אין סתירה מהמשנה על הכלל שקבע המאירי ודעימיה, דאין ת"ת
בכלל "עוסק במצוה פטור". אולם עדיין קשה מהמימרא בגמרא: "כותבי ספרים
פטורים מכל המצוות שבתורה". הגע עצמך, הלומד תורה מחייב במצוות והכותב
ספר תורה ע"מ שילמדו בה, פטור ממצוות?!

י. לענ"ד, נדמה שהרמב"ם חולק על הכלל שקבע המאירי, כפי שיבורר להלן.
הרמב"ם ה' אישות (פט"ו ה' ב), ביחס לאחר לישא אשה בגלל לימוד
תורה, קובע: "ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה והיה מתירא מלישא אשה כדי
שלא יטרח במזונות עבור אשתו ויבטל מן התורה, הרי זה מותר להתאחר
שהעוסק במצוה פטור מן המצוה — וכל שכן בתלמוד תורה".
הרי לנו, שהרמב"ם כתב שהכלל של עוסק במצוה נוהג ביותר לגבי ת"ת, וקשה
טובא מהא דמפסיקין ת"ת לק"ש ולתפילה. הנצי"ב בשו"ת משיב דבר ח"ב סי'
נג נשאר בצע"ג בדברי הרמב"ם.

ובים מהמחברים האחרונים תירצו שהחיוב של מצות פו"ר שאני, כיון שזו רק
דחיייה לזמן, שאמנם אין בכוחה של ת"ת לפטור ממצוה אחרת, כפי שקבע
המאירי, אבל בכוחה לדחותה לזמן מרובה. אבל תירץ זה דחוק, כי מדבריהם
עולה ששאר מצוות עדיפות מת"ת, בעוד שהרמב"ם למד ק"ו משאר מצוות לת"ת,
ועוד קשה שהרמב"ם משתמש בלשון שממנה משתמע שהעוסק בת"ת פטור
לגמרי משאר מצוות.

יא. לפי דרכנו, בדעת הרמב"ם ודעימיה הדבר מיושב, אתי שפיר. ניתן לומר שמצות
ת"ת אינה שונה משאר מצוות, וכשם שבשאר מצוות למדנו שהעוסק במצוה פטור,
כך (ואפילו ק"ו) בת"ת. אולם כבר ראינו לעיל בדעת הרמב"ם שמצוה כשלעצמה
אינה פוטרת ממצוה עוברת, אא"כ הוא טרוד במצוה. ואם עוסק במצוה ואינו
טרוד בה, עליו להפסיק.

כרגיל, העוסק בתלמוד תורה אינו גורם טירדה ע"כ עליו להפסיק את לימודו,
לקיים את המצוה ולחזור ללמודו. וכלשון הרמב"ם ה' ת"ת פ"ג ה' ד': "היה
לפניו עשיית מצוה ות"ת, אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו,
ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו". וזה, כאמור, שאינו טרוד
בלימודו ע"כ יפסיק בתלמודו, ויחזור אליו.

אבל בהל' אישות כתב הרמב"ם: "אם היה עוסק בתורה וטרוד בה ומתירא

מלישא אשה...". "טרוד בה" דייקא. והיינו ביחס לנישואין, שמתירא הוא מהם שעלולים לבטל אותו מלימודו, על כן חשוב הוא טרוד וזהו שפוטר, כמו שהדין בכל המצוות.

יב. לפי"ז י"ל שגם ההולך לשמוע דרשה, הוא טרוד בהליכתו, ולכן אינו מצווה להפסיק וחל עליו הכלל של עוסק. ומבואר בזה מדוע הלומד תורה מפסיק, בעוד ששלוחי מצוה, דהיינו ההולכים לרובם או ללמוד תורה (לפי"ר ש"י) פטורים ואינם צריכים להפסיק.

יג. ברבנו אברהם מן ההר על מס' סוכה מצאנו תוספת ביאור לסוגיא שם. בגמרא מובא שכותבי ספרים פטורים משאר מצוות (והבאנו מהאחרונים שהתקשו האיך יתכן שהלומד תורה מפסיק והכותב ס"ת אינו מפסיק). אכן הרמב"ם השמיט דין זה, והברכ"י האריך ליישב את שיטת הרמב"ם. אולם רבנו אברהם מן ההר פירש שמ"ד שמוכרי ספרים וכותביהם פטורים מן הסוכה, סובר שמצוה כשלעצמה פוטרת, וה"ה ת"ת פוטר, וא"צ טירדה דמצוה. אולם אליבא דדינא, לא נקטינן הכי, אלא רק מצוה שיש עמה טירדה פוטרת. לכן ת"ת וכותבי ספרים אינם פטורים מק"ש, כיון שאין בהם טירדא. בזה מתבאר גם מדוע השמיט הרמב"ם את הדין הזה.